

Verksamhetsplan för samiskprofilerad
förskoleverksamhet, pedagogisk
omsorg och samisk undervisning i
grundskola 2019-2022
- samiskprofilering barn, unga och elever

Dnr: KS-2019-00003-610, fastställd av Kommunstyrelsen 190211, §13

Dnr: KS-2021-0035-610, revidering fastställd av Kommunstyrelsen 210308, §32

Dorotea kommun
Kraapohken tjielte

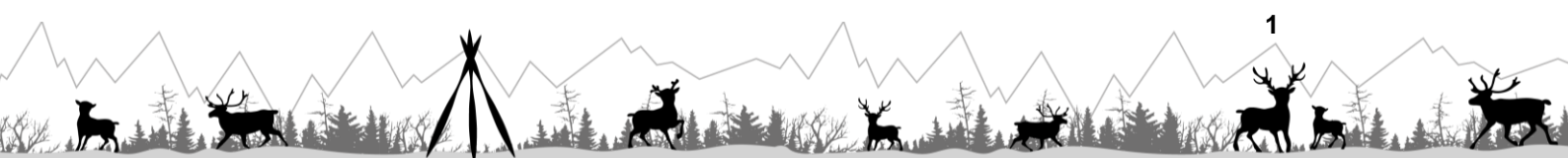

Sammanfattning

Förskola och skola är mycket betydelsefulla när det gäller arbetet för att revitalisera minoritetsspråken och ge barn som tillhör en nationell minoritet tillgång till sitt språk och sin kultur. Att som barn få samisk förskola och undervisning i minoritetsspråk i grundskola, är föräldrarnas val, samiska barnens rättigheter, statens och kommunens skyldighet. Samiska barn har rättigheter och skall erbjudas omsorg, utvecklas samt läras i samisk kultur och samiskt språk. Riksdagen och regeringen, den regionala och kommunala verksamheten har alla ansvaret för att följa de mänskliga rättigheterna. Regeringen ska arbeta för att Sverige helt och fullt följer de mänskliga rättigheterna. I Sverige skyddas de mänskliga rättigheterna genom grundlag och andra lagar samt förordningar. Dessutom gäller Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna som lag i Sverige sedan år 1995.

Dorotea kommun skall arbeta aktivt för att bemöta behoven gällande samiska barn och elever.

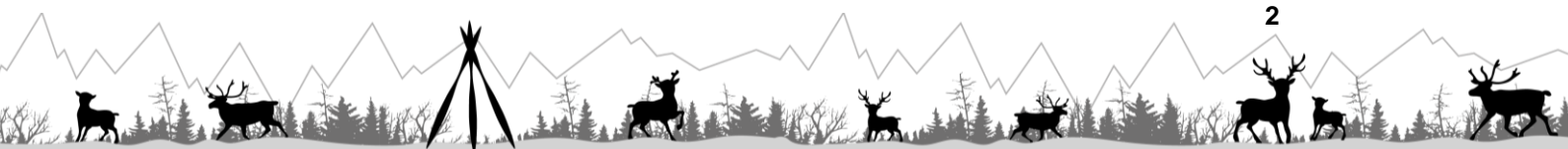
För att förverkliga regeringens minoritetspolitiska strategi antogs en verksamhetsplan gällande samiskprofilerad förskola-pedagogisk omsorg och grundskola inom Dorotea kommun. Denna verksamhetsplan revideras för första gången nu eftersom att from den 1 januari 2019 träder ändringar i minoritetslagen i kraft. Ändringarna stärker rättigheterna för de nationella minoriteterna samer, tornedalingar, sverigefinnar, judar och romer samt minoritetsspråken samiska, meänkieli, finska, jiddisch och romani chib. Verksamhetsplanen beskriver kommunens kortsiktig och långsiktiga mål samt riktlinjer och aktiviteter. Den skall vara ett verktyg i det dagliga och långsiktiga arbetet med att skydda de lagliga rättigheterna, vara ett stöd i minoritetsarbetet samt följas av berörda verksamheter.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning	2
1. Inledning.....	3
2. Allmänt om förskoleverksamhet, pedagogisk omsorg på minoritetsspråk samt samisk undervisning i grundskolan.....	4
2.1 Språklag 2009:600	6
2.2 Skollagen 2010:800.....	6
3. Samisk förskoleverksamhet, pedagogisk omsorg och samisk undervisning i Saepmie	7
4. Samiskprofilerad förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg i Dorotea kommun.....	8
5. Samisk undervisning i grundskolan i Dorotea kommun.....	10
6. Riktlinjer inom Dorotea kommun gällande samiskprofilerad, förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg	12
7. Kost	14
8. Samisk samordnare	15
9. Uppföljning och uppdatering.....	16
10. Referenser	17

1. Inledning

Flerspråkighet är en styrka, forskning visar att inläring och behärskning av två eller flera språk skapar bättre förutsättningar att lära sig även andra språk. Grunden för barns språkutveckling och den senare språkkompetensen och identiteten läggs i förskoleålder. Barn och unga är därför en nyckelgrupp i arbetet med att trygga samiskans ställning och fortlevnad.

Förskolan är mycket betydelsefull i arbetet för att revitalisera minoritetsspråken och ge barn som tillhör de nationella minoriteterna tillgång till sitt språk och sin kultur. Att ge barn som tillhör minoriteterna tillgång till minoritetsspråken är kanske den allra mest effektiva revitaliseringsmetoden. Desto tidigare man kommer i kontakt med ett språk, desto lättare är det att ta till sig det. Grunden för additiv tvåspråkighet (inläring av ett andra språk som inte sker på bekostnad av det första språket) läggs under barnets tidiga barndom och förutsättningarna försämras med barnets stigande ålder (Handbok, 2011).

2. Allmänt om förskoleverksamhet, pedagogisk omsorg på minoritetsspråk samt samisk undervisning i grundskolan

Dorotea kommun blev samisk förvaltningskommun den 1/1-2012 och SFS 2009:724 *Lagen om Nationella minoriteter och minoritetsspråk* skall därmed följas i kommunen. De nationella minoritetsspråken; samiska, finska, meänkieli, jiddisch och romani chib har utökade rättigheter när det gäller stöd och undervisning i och på sitt modersmål än andra modersmål. Men till skillnad från de övriga minoriteter är samerna också ett erkänt urfolk i Sverige, sedan 1977.

SFS 2009:724 säger bland annat;

3 § Kommuner och landsting ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar enligt denna lag och de föreskrifter som denna lag hänvisar till.

Detsamma gäller statliga förvaltningsmyndigheter vars verksamhet är av betydelse för de nationella minoriteterna eller minoritetsspråken.

4 § I språklagen (2009:600) anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.

5 § Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor.

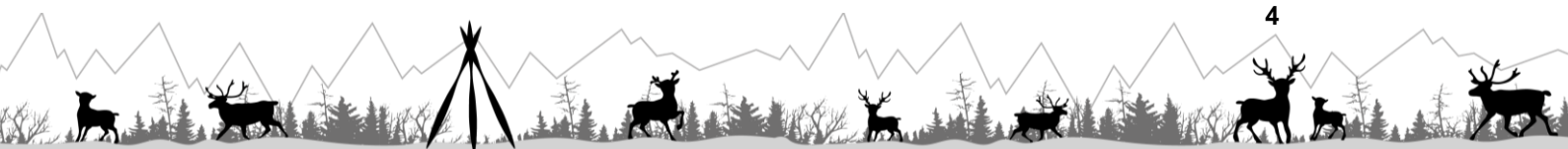
Samråd enligt första stycket ska ske genom att förvaltningsmyndigheten för en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande.

5a § Förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar.

5b § Kommuner och landsting ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.

Uppgifter om mål och riktlinjer som har antagits enligt första stycket ska på begäran lämnas till den myndighet som har uppföljningsansvar enligt 20 §. Minoritetslagens allmänna bestämmelser (3 §-5b §) gäller i hela landet och omfattar samtliga fem nationella minoriteter. Kravet på det allmänna att främja de nationella minoriteternas språk och kultur innebär att aktiva åtgärder ska vidtas.

8 § Enskilda har rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet vars

geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde. Detta gäller i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet. Om den enskilde använder finska, meänkieli eller samiska i ett sådant ärende, är myndigheten skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Enskilda som saknar juridiskt biträde har dessutom rätt att på begäran få en skriftlig översättning av beslut och beslutsmotivering i ärendet på finska, meänkieli respektive samiska. Myndigheten ska även i övrigt sträva efter att bemöta de enskilda på dessa språk.

11 § Förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheten.

17 § Rätten för enskilda att i vissa fall erbjudas förskola och viss annan pedagogisk verksamhet på finska, meänkieli eller samiska regleras i 8 kap. 12a § och 25 kap. 5a § skollagen (2010:800).

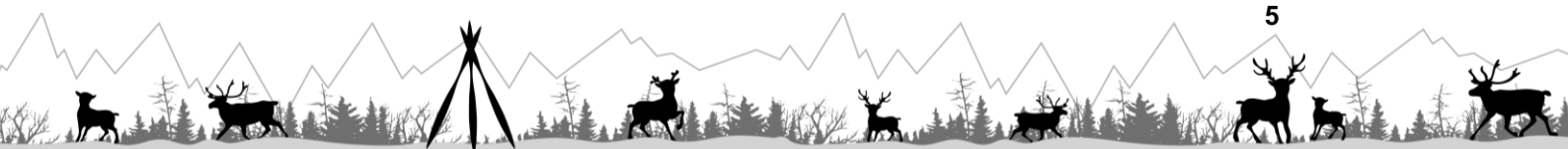
I Läroplan för förskolanförordning står det att en viktig uppgift för förskolan är att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

Mål är att; Förskolan ska sträva efter att varje barn;

- utvecklar sin identitet och känner trygghet i den,
- känner delaktighet i sin egen kultur och utvecklar känsla och respekt för andra kulturer,
- som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet och sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.

I Förskolans Allmänna råd står det bland annat; av både skollagen och förskolans läroplan framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

Sverige har även folkrättsliga åtaganden när det gäller nationella minoriteter, vilket bland annat innebär att barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket särskilt ska främjas. Särskilda bestämmelser om förskoleverksamhet på finska, meänkieli och samiska finns i (2009:724 och 2010:800).

Artikel 30 i **barnkonventionen**, som Sverige ratificerad 1990 och som blev svensk lag den 1 januari 2020, SFS 2018:1197 (Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter) står det:

I de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör ett urfolk ska ett barn som tillhör en sådan minoritet eller ett sådant urfolk inte förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk.

År 2010 ratificerades **Minoritetsspråkskonventionen** i Sverige, följande lydelse finns i Artikel 8;

1. att tillhandahålla en väsentlig del av förskoleundervisning på ifrågasvarande landsdels- eller minoritetsspråk.

2.1 Språklag 2009:600

De nationella minoritetsspråken:

8 § Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

14 § Var och en som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska. Därutöver ska:

1. den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket.

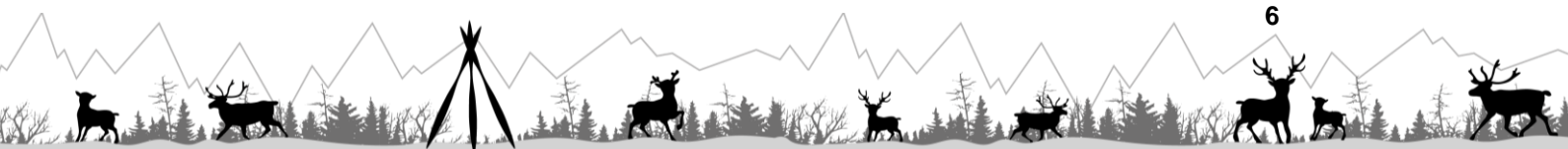
2.2 Skollagen 2010:800

8 Kap. Förskolan, Modersmål: 10 § Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

8 Kap. Förskola på nationella minoritetsspråk: 12a § En hemkommun som ingår i ett förvaltningsområde enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska erbjuda barn, vars vårdnadshavare begär det, plats i förskola där hela eller en väsentlig del av utbildningen bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.

Vårdnadshavare som ansöker om förskoleplats för sitt barn ska tillfrågas om de önskar plats i sådan förskola som avses i första stycket.

9 Kap. Förskoleklassen, Modersmål: 10 § Förskoleklassen ska medverka till att elever med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

10 Kap. Grundskolan, Modersmålsundervisning: 7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

En elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk.

25 Kap. Annan pedagogisk verksamhet: 5a § En kommun som ingår i ett förvaltningsområde enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och som tillhandahåller sådan verksamhet som avses i 2 eller 5 § ska sträva efter att erbjuda barn, vars vårdnadshavare begär det, plats i sådan verksamhet där hela eller en väsentlig del av verksamheten bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.

Om kommunen erbjuder verksamhet enligt 2 eller 5 § ska vårdnadshavare som ansöker om sådan verksamhet tillfrågas om de önskar plats i verksamhet som bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.

Om en kommun som ingår i ett förvaltningsområde anordnar öppen förskola enligt 3 § ska kommunen, om det finns sådan efterfrågan, sträva efter att erbjuda hela eller en väsentlig del av verksamheten på finska, meänkieli respektive samiska.

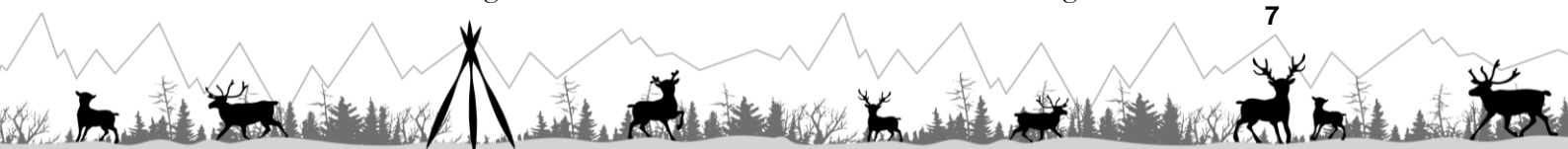
Skolförordningen SFS 2011:185, 12 Kap. Sameskolan, Integrerad samisk undervisning i grundskolan:

13 § En huvudman för grundskola får anordna samisk undervisning för samiska elever i sin grundskola, om huvudmannen och Sameskolstyrelsen ingår avtal om det. Med samisk undervisning avses undervisning med samiska inslag och undervisning i samiska utöver den undervisning som anordnas som modersmålsundervisning i samiska.

14 § Utbildningen för de samiska eleverna ska integreras med motsvarande utbildning för andra elever i grundskolan. Den samiska undervisningen får förläggas till tid utanför den garanterade undervisningstiden.

3. Samisk förskoleverksamhet, pedagogisk omsorg och samisk undervisning i Saepmie

De samiska språken är en viktig del av den samiska kulturen, samiska identiteten men hör även samman med traditioner, historia, matvanor och relationen till naturen och hemlandet Saepmie. Enligt Socialstyrelsen lyfter förvaltningskommunerna fram fyra viktiga faktorer för att man skall lyckas att tillhandahålla en bra äldreomsorg på minoritetsspråk och dessa faktorer är lika viktiga för att få till en bra förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg på minoritetsspråk. Den första faktorn är att samordnaren är engagerad och har språk- och kulturkompetens, god kunskap om minoriteternas behov samt förmåga att kommunicera med berörda chefer och organisationer.

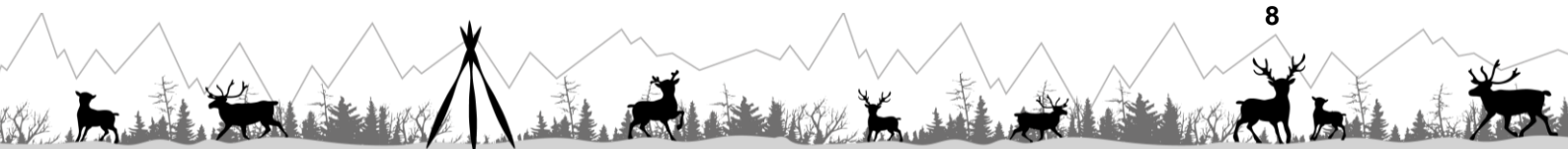

Framgångsfaktorn nummer två är att det finns minst en drivande eldsjäl i förskolepersonalen som jobbar med dessa frågor. Den tredje viktiga faktorn är att vara en attraktiv arbetsgivare. Flera kommuner betonar att när man har fått en engagerad och kunnig enhetschef för en förskola med minoritetsspråksinriktning, så har man även lyckats få tillräckligt med kunnig personal, detta även om rekryteringsläget generellt har varit svårt. Kommunernas tjänstemän framhåller som en fjärde faktor att det även är viktigt att den politiska ledningen har kunskap om lagstiftningen och att det går att lyfta viktiga frågor till berörda politiker.

I Handboken för kommuner, landsting och regioner gällande nationella minoriteters rättigheter skriver de att förskolan spelar en mycket viktig roll för att främja barns tillgång till sitt språk och sin kultur. När det gäller samiska, finska och meänkieli ger minoritetslagen särskilda rättigheter inom förskolan. Även de övriga två nationella minoriteternas språk och kulturer kan och bör på olika sätt uppmärksammas inom förskolans verksamhet. Att främja minoriteters språk och kultur handlar också om att arbeta för att synliggöra dessa i samhället och öka den allmänna medvetenheten om minoritetsfrågor (Handboken, 2011). Skolan är mycket viktig i arbetet för att främja de nationella minoriteternas språk och kultur även om skolan inte nämns i minoritetslagstiftningen. Elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har utökade rättigheter till modersmålsundervisning. Att främja minoriteters språk och kultur handlar också om att arbeta för att synliggöra dessa i samhället och öka den allmänna medvetenheten (Handboken, 2013).

4. Samiskprofilerad förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg i Dorotea kommun

För människan är språket en del av identiteten och något som visar vem man är. Språk skapar delaktighet, kulturtillhörighet och fungerar som medel i samspel samt lärande. Det är via språket som vi gör oss förstådda och förstår vår omvärld. Språkutvecklingen är en livslång process som börjar före födseln, förmågan att lära sig språk har barnet då det föds, men det beror på omgivningen hur språket växer och utvecklas (Broschyr, Ge ditt barn en gåva). Dorotea kommun skall arbeta aktivt för att bemöta behoven gällande de samiska barnen, målgruppen i Dorotea kommun är liten och kan vara geografiskt spridd, det kan utgöra problem i minoritetsarbetet inom förskoleverksamheten. Det räcker inte att personalen lär sig grundläggande fraser och ord, det behövs språk- och kulturkompetent förskolepersonal inom samiska språken och kulturen.

Kommunen är skyldig att säkerställa att det finns förskoleverksamhet helt eller en väsentlig del på samiska. Om det saknas personal som behärskar samiska är kommunen skyldig att vidta aktiva åtgärder för att ombesörja detta (Rapport om användning av statsbidraget). Kommuner i förvaltningsområden ska arbeta medvetet och planmässigt med att organisera förskoleverksamhet helt eller en väsentlig del på samiska, där språk- och kulturinventering, samråd och information är högst relevanta (Handboken, 2011). Dessutom bör tydlig information om möjligheten att välja samiska förskoleverksamhet/pedagogisk omsorg ges på ansökningsblanketten, webben och broschyrer. Kommunerna bör klargöra att förskoleverksamhet/ pedagogisk omsorg på samiska är något som erbjuds de samiska barn som vill ha det och gärna ställa en direkt fråga till föräldrarna om sådan verksamhet önskas (Handboken, 2011).

Behovet av förskoleverksamhet på samiska utgår från barnets behov och föräldrarnas önskemål. Även om barnets föräldrar har önskemål om förskola på samiska är det inte alltid detta framförs till förskolechefen, därför är samordnaren en viktig del i minoritetsspråkarbetet. Behoven av förskola på samiska bygger på god lokal personkännedom hos förskolechef och samiska samordnaren. Frågan om information till barnet och barnets föräldrar handlar dels om rätten till information på det egna språket, dels om att få information om sina rättigheter och om möjligheten att få hela eller en väsentlig del av förskoleverksamheten på samiska.

Dorotea kommun skall se till att minoritetslagstiftningen efterlevs genom bland annat att:

- Samiska barn skall erbjudas förskoleverksamhet/pedagogisk omsorg helt eller en väsentlig del på samiska i Dorotea kommun.
- Dorotea kommun skall erbjuda samiska barn vars vårdnadshavare begär det plats på den samiskprofilerade förskoleavdelningen eller pedagogiska omsorgen.
- Målet är att minst en samisktalande och kulturkompetent förskolepersonal på 100% skall finnas anställd inom Dorotea kommun, för att kunna tillgodose samisk förskoleverksamhet både på den samiskprofilerade förskoleverksamheten och den pedagogiska omsorgen i Borgafjäll.
- Om det saknas personal som behärskar samiska är kommunen skyldig att vidta aktiva åtgärder för att ombesörja detta.
- Förskolepersonal skall kunna placeras om inom egen organisation, beroende på vart behoven finns.
- Samiskprofilerade förskoleavdelningen och pedagogiska omsorgen skall jobba för de samiska barnens tvåspråkighet och modersmål. Verksamheterna skall arbeta med den samiska kulturen och samiska traditioner som hör samman med samiska språket.

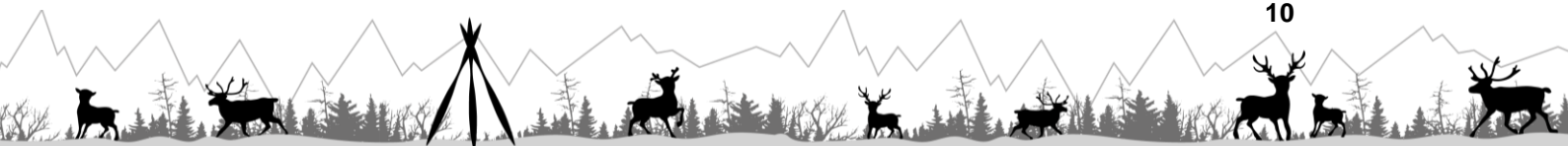

- All förskolepersonal skall ges tillfälle att få information, samisk språk- och kulturförståelse, för att öka förståelsen och kunskapen om samer. Fokus skall vara på den personal som jobbar på den samiskprofilerade förskoleavdelningen och pedagogiska omsorgen.
- Dorotea kommun skall se fördelar med utbyte av kunskap, lösningar och samarbete mellan andra närliggande samiska förvaltningskommuner.
- Dorotea kommun skall lösa bristen på personal med kunskaper i minoritetsspråk genom att samiska språket och samisk kultur skall vara meriterande vid ny rekrytering. Även andra minoritetsspråk bör tas i beaktande.
- Dorotea kommun skall erbjuda generell information om minoritetsspråkslagstiftningen på samiska och svenska både på webben och via broschyrer.
- Samiska föräldrarna skall kunna ansöka om förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg på samiska via ansökningsblanketten.
- Översätta beslut och information till samiska om så önskas, även se till att tolk finns om så önskas.
- Se över om man behöver köpa in, låna eller hyra kompletterande/tekniska hjälpmedel.
- Det skall finnas samiska inomhus- och utomhusmiljöer i anslutningen till samiskaprofilerade förskoleavdelningen och pedagogiska omsorgen i Borgafjäll.
- Samiska förskolebarn skall få möjligheten att delta på språkbud och på språk- och kulturveckor i Snåsa respektive Hattfjelldal eller annan ort, för att stärka sin identitet, kultur och tvåspråkighet.
- Tillsätta en samisk förskolearbetsgrupp, bestående av förskolechef, förskolepersonal, samiska föräldrar och samisk samordnare. Den samiska förskolearbetsgruppen skall träffas kontinuerligt för att planera och samråda om den samiskprofilerade verksamheten, exempelvis teman, arrangemang, övriga önskemål.

5. Samisk undervisning i grundskolan i Dorotea kommun

Klivet från förskola till skolan är ett stort steg. Många föräldrar upplever att barnen får ett bra språkligt stöd i förskolan men i skolan är det endast en timmes modersmålsundervisning i veckan, det är då språket stagnerar (Broschyr, Förskoleverksamhet). Även skolan är mycket viktig i arbetet för att främja de nationella minoriteternas språk och kultur. Elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har utökade rättigheter till modersmålsundervisning. Skolan är skyldig att anordna undervisning i de nationella minoritetsspråken (Handbok, 2013).

Skollagen säger att eleverna ska kunna välja att läsa språk i grundskolan, därför skall Dorotea kommun erbjuda samiska i Språkval, Modersmål, Elevens val/Skolans val för de samiska eleverna. En huvudman behöver inte anordna undervisningen i ett språk som erbjudits som språkval om det visar sig att färre än fem elever väljer språket, detta gäller dock inte om det språket är ett minoritetsspråk. Det handlar om att värna om sitt eget språk och sin egen kultur, språket har en viktig sammanhållande funktion och stärker den enskilde eleven, många av de samiska traditionella kunskaperna finns bevarade i språket. Förskolan och skolan har ett särskilt ansvar för de nationella minoriteternas språk och kultur hålls levande. Det gäller undervisning om minoriteternas språk, kultur, religion och historia, men också undervisning i minoritetsspråken. De nationella minoriteterna har bott i Sverige under lång tid, de har en egen religiös, språklig eller kulturell tillhörighet och det är en viktig del av deras historia och kulturarv som alla elever ska ha kunskap om. Efter genomgången grundskola ska varje elev ha fått kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia. Det står i de övergripande målen och riktlinjerna till läroplanerna. Det står även i kursplanerna för historia, religionskunskap, samhällskunskap och svenska (Skolverket, Nationella minoriteter i förskola, förskoleklass och skola).

Dorotea kommun skall bland annat:

- Grundskolan skall jobba för de samiska barnens modersmål och underlätta för barnens tvåspråkighet.
- Samiska traditioner och kultur skall vara ett naturligt inslag i grundskolan i Dorotea kommun.
- Dorotea kommun skall lösa bristen på personal med kunskaper i minoritetsspråk genom att samiska språket och samisk kultur skall vara meriterande vid ny rekrytering. Även andra minoritetsspråk bör tas i beaktande.
- Se över om man behöver köpa in, låna eller hyra tekniska/kompletterande hjälpmedel.
- Ansökningsblankett gällande modersmål skall finnas inom grundskolan.
- Erbjuder generell information om rättigheterna till modersmål och samisk integrerad undervisning på webben.
- Att lärare inom grundskolan skall ges tillfälle att få information, samisk språk- och kulturförståelse, för att öka förståelsen och kunskapen om samer.
- Dorotea kommun skall vid behov se fördelar med utbyte av kunskap, lösningar och samarbete mellan andra närliggande samiska förvaltningskommuner om problem uppstår vid modersmålsundervisning.
- Dorotea kommun skall erbjuda samiska i Språkval och Modersmål för samiska elever.

- Skolan skall ansöka till Sameskolstyrelsen om Samisk integrerad undervisning och teckna avtal, om så att en förälder önskar det till sitt barn i Dorotea kommun.
- Samiska elever skall få möjligheten att delta på språkbad och på språk- och kulturveckor i Snåsa respektive Hattfjelldal eller annan ort, för att stärka sin identitet, kultur och tvåspråkighet. Rektor beslutar i ärendet och hela elevens skolsituation skall tas i beaktande vid beslutet.
- Samiska elever skall få möjligheten till ledigt för att ta till sig traditionell kunskap på annan plats än skolan för kulturbärande lärande. Rektor beslutar i ärendet och hela elevens skolsituation skall tas i beaktande vid beslutet.
- Anordna/inred ett samiskt rum på skolan där samisk undervisningen sker.
- Att möjliggöra så att samiska elever kan delta på samiska språk- och kulturarrangemang i kommunen, samt närliggande kommuner. Rektor beslutar i ärendet och hela elevens skolsituation skall tas i beaktande vid beslutet.
- Rektorer (ev. andra funktioner) och vårdnadshavare till samiska elever skall träffas en gång per/läsår på ett samiskt föräldramöte för att informera och samråda om modersmålsundervisningen samt annan skolaktivitet som stöder och främjar elevernas språk och kultur.

6. Riktlinjer inom Dorotea kommun gällande samiskprofilerad, förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg

Viktiga faktorer i arbetet med flerspråkighet i förskolan är personalens förhållningssätt och kunskaper om hur man kan ge barn som talar flera språk möjlighet att utveckla både svenska och sitt eller sina modersmål. Barnens förutsättningar att utveckla alla sina språk påverkas i hög grad av attityder de möter och vilken språklig stimulans de får. Ett förhållningssätt som kännetecknas av nyfikenhet, öppenhet och en vilja att ta reda på mer om barnets språk ökar barnets möjligheter att utveckla sina språk. Det är viktigt att de vuxna i barnens omgivning, på olika sätt, uppmuntrar, stödjer och skapar möjligheter för barnet att använda både svenska och sitt eller sina modersmål. Barn som talar flera språk kan ingå i flera språkliga gemenskaper men det behöver inte betyda att språk i sig återspeglar en persons kulturella, etniska eller nationella identitet. För vissa minoritetsgrupper är språk en viktig identifikationskälla, medan språk för andra grupper inte är det (Broschyr, Flera språk i förskolan). Samiskprofilerade förskoleavdelningen och pedagogiska omsorg skall stötta samiska barns språkliga och sociala kompetens genom målsättningar, aktiviteter, gemensamma upplevelser och samhörighet.

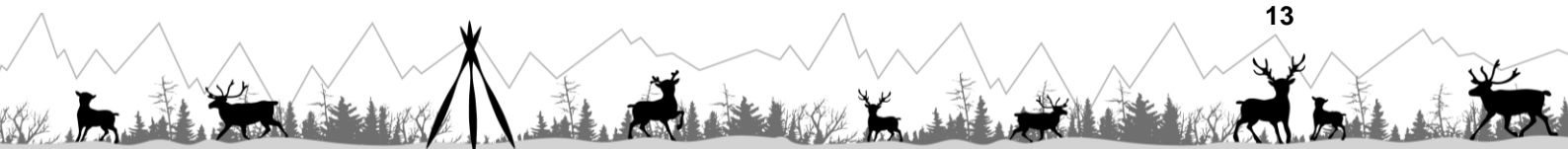

Samiskprofilerad förskoleverksamhet och pedagogiska omsorg är till för att de samiska barnen skall få en likvärdig pedagogisk verksamhet med samiskt innehåll som övriga majoritetens barn. Den skall stärka barnens identitet som samer med att använda samiska språket, förmedla samisk kultur, levnadssätt och sociala förhållanden. Naturen och de åtta-årstiderna skall vara ett ordinarie inslag i samiskprofilerad förskoleverksamhet/pedagogisk omsorg.

Samiskprofilerad förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg skall vara uppbyggd med samisk kultur, samisk inne- och utomhus miljö, detta ställer ett krav på närhet av naturen och skogen. Inomhus är det viktigt att avdelningen har en samisk prägel som är synlig som tydliggör identitet, ger impulser till kreativitet och skaparglädje samtidigt som det kan ge ökad språkmedvetenhet. Inom förskola/pedagogisk omsorg skall aktivt arbete bedrivas för att samiskspråkiga barn ska ges möjlighet att bli och förbli tvåspråkiga. En förutsättning för det är att föräldrarna är informerade om barnens rättigheter, samt att samisktalande personal och övrig förskolepersonal skall ha god språk- och kulturkompetens. En annan förutsättning är god tillgång till litteratur och annat pedagogiskt material som används i den pedagogiska verksamheten samt annat material som stimulerar, vidareutvecklar personalens pedagogiska möjligheter. En annan viktig aspekt är att även övriga barn får möjlighet att bekanta sig med de samiska språken och kulturen. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur bidrar till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Att vistas i en miljö där personal och barn talar ens modersmål och har gemensamma erfarenheter kan betyda mycket barnets välbefinnande. Det är inte bara den språkliga delen som är viktig utan också de kulturella symbolerna och värdena är mycket viktiga.

Inte alla samer talar samiska, men de kan ändå ha en stark samisk identitet och kulturtillhörighet, för dessa samiska barn är det ännu viktigare att erbjuda en samiskprofilerad förskoleverksamhet/pedagogisk omsorg. Dorotea kommun skall arbeta aktivt för att bemöta behoven gällande samiska barnens behov och bemöta SFS 2009:724. Att erbjuda samisk förskoleverksamhet/pedagogisk omsorg helt eller en väsentlig del på samiska är en rättighet som de samiska barnen har och önskas det, skall Dorotea kommun se till att det efterlevs genom bland annat att:

- Samiska barn dagligen skall få del av samiska traditioner såsom språk och kultur genom kommunens förskoleverksamhet/pedagogisk omsorg.
- Dagliga aktiva språkarbeten med fokus på samiska språket och kulturen, exempelvis samiskt årshjul med teman, då verksamheterna jobbar utifrån de 8-årstiderna, renen, naturen och dess innehåll.

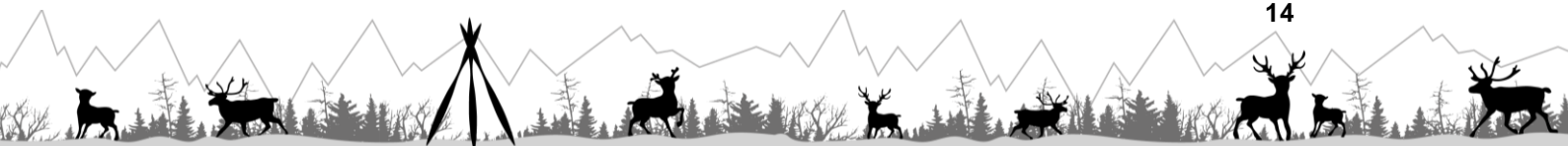

- Den samiska förskolearbetsgrupp, bestående av förskolechef, förskolepersonal, samiska föräldrar och samisk samordnare, skall träffas kontinuerligt för att planera och samråda om den samiskprofilerade verksamheten, exempelvis teman, arrangemang, övriga önskemål.
- Samiska barn skall få tala, samtala och höra sitt modersmål dagligen, digitala lösningar skall kunna användas. Samisk berättartradition skall vara ett viktigt inslag.
- Att samiska barn får möjlighet att slöjda och se/känna på samisk slöjd.
- Samiskprofilerande förskolan och pedagogiska omsorgen skall sträva efter att genomföra ”små” utflykter, exempelvis vara med på renslakt, renskiljning etc.
- Att böcker och annat samiskt pedagogiskt material skall finnas tillgängligt på den samiskprofilerade förskoleverksamheten och pedagogiska omsorgen.
- Att möjliggöra så att samiska barnen kan delta på samiska språk- och kulturarrangemang i kommunen, samt närliggande kommuner.
- Förskolepersonal kan med fördel använda ”Temahefte om samisk kultur i barnehagen” och ”Veileder for barnehager med samiske barn” som inspirationshäften i verksamheten.

7. Kost

Enligt livsmedelverket är måltiderna i förskolan dagens höjdpunkter! Goda och bra måltider bidrar till matglädje, gemenskap och en trivsamt stämning. Dessutom kan måltiderna användas som ett pedagogiskt verktyg. En satsning på bra mat i förskolan är därför en satsning på hela verksamheten. Förskolan har unika möjligheter att på ett positivt och naturligt sätt främja en hälsosam livsstil med bra matvanor hos våra barn. Goda och bra måltider ger pigga och glada barn med bra förutsättningar att leka och lära. När barn och vuxna äter tillsammans ges personalen möjlighet att förmedla en positiv attityd till mat och måltider. Det är också ett tillfälle att umgås och bygga relationer. En måltid är mer än maten på tallriken, det är en viktig del av den samiska kulturen. Traditionell samisk mat kan sammanfattas med två ord; kött och fisk. Fisken äts färsk genom att kokas eller stekas, den kan även saltas, torkas och rökas, fiskrommen tas även tillvara. Därutöver åt man mycket renkött, både färskt, torkat och konserverat enligt gamla metoder. Av renen tog man vara på allt och de kunskaperna lever fortfarande. Även skalle, klövar, mörghäls och blod kommer till användning. Tarmarna och renens magar kan man rengöra och använda vid tillverkning av bland annat blodkorv. De samiska maträtterna har inte förändrats, men nya maträtter har kommit in genom influenser utifrån. En vanlig samisk maträtt är renkok; när man har slaktat en ren och får koka färskt kött, oftast ryggbitarna samt blodkams eller blodkorv och att få dricka den nykokade renbuljongen (www.samer.se).

Kostenheten i Dorotea kommun skall sträva efter att:

- Servera samisk mat på den samiskprofilerade förskoleavdelningen och pedagogiska omsorgen.
- Servera brödet "gaahkoe" till eftermiddagsfika.
- Servera "mindre" samiska inslag, exempelvis kokt rentunga som pålägg.
- Se till att det finns samiska råvaror vid upphandlingar.
- Servera samisk mat på grundskolan på Samernas Nationaldag, samt vid fler tillfällen under läsåret.

8. Samisk samordnare

Samiska samordnaren har en viktig roll när det gäller samisk förvaltningskommun. Samiska samordnaren arbetar utifrån SFS 2009:724, samrådsgruppen, minoritetshandlingsplanen samt språk- och kulturinventeringen. Samordnaren har ofta en stor lokalkännedom i kommunen och känner till den samiska befolkningen och är därav till stor hjälp, samordnaren besitter både språk- och kulturkompetens. Därav är det av stor vikt att ett bra samarbete och dialog med berörda parter fortlöper. Samiska samordnarens ansvar i den samiskprofilerade

förskoleverksamheten/pedagogiska omsorgen är bland annat:

- Samordnaren skall möjliggöra och ordna med aktiviteter som framhåller, samisk kultur och samiskt språk för de samiska barnen. Se över om det kan göras generationsöverförande träffar med äldre samer.
- Språk- och kulturinventera befintliga språkresurser bland förskolepersonal.
- Inventera nuvarande behov och försöka inventera kommande behov inom samisk profilerad förskoleverksamhet/pedagogisk omsorg.
- Arbeta och planera med berörda parter för att kunna bemöta önskemål och efterfrågan på samiskprofilerad förskoleverksamhet/pedagogisk omsorg.
- Samordnaren skall se till att personalen får möjlighet till fortbildning i sydsamiska samt samernas historia, kultur och samiska traditioner, med ett särskilt fokus där behovet är.
- Försöka anordna samiska miljöer i anslutning till förskoleverksamheten och pedagogiska omsorgen.
- Behjälplig att ordna med broschyrer samt ny information om minoritetsspråkslagstiftningen både i tryckt form som på webbplatsen.
- Under vissa veckor varje år skall samisk samordnare vara på förskoleavdelningarna och pedagogiska omsorgen för att synliggöra samernas språk, kultur och historia som i sin tur förebygger rasism och fördomar. Utformning skall ske i samråd med förskolechef.

VERKSAMHETSPLAN - samiskprofilering barn, unga och elever

Datum: 2018-12-20

- Samisk samordnare kommer att stärka upp undervisningen, bland annat om samernas språk, kultur, slöjd, musik, religion och historia inom alla årskurser varje läsår, eventuellt anordna temadag en gång per läsår för årskurs 5, för att ytterligare stärka upp den samiska kulturen och språket. Utformning skall ske i samråd med rektorerna.
- Anordna Barnens Rajd från Sameslöjdstiftelsen vart 3:e år (2017, 2020 osv.) för alla förskolebarn och elever i grundskolan i Dorotea kommun tillsammans med berörda parter.

9. Uppföljning och uppdatering

Denna verksamhetsplan skall följas upp och revideras vart 4:e år precis som verksamhetsplanerna för samiskprofilerad äldreomsorg och minoritetshandlingsplanen. Nästa revidering sker 2022/2023 av samiska samordnaren, så att denna verksamhetsplan följer mandatperioden i Dorotea kommun. Verksamhetsplanen skall sedan samrådas med berörda verksamhetschefer, samiska samrådsgruppen och den samiska förskolearbetsgruppen. Verksamhetsplanen är ett dynamiskt verktyg och smärre justeringar/uppdateringar under planperioden kan ske.

10. Referenser

Broschyr, Nationella minoriteter i förskola, förskoleklass och skola, Skolverket.
<http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?url=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf1729.pdf%3Fk%3D1729>

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk med författningskommentarer.
<http://minoritet.se/5102>

Nationella minoriteters rättigheter. En handbok för kommuner, landsting och regioner.
<http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/SiteCollectionDocuments/Sv/manniska-och-samhalle/nationella-minoriteter/Handbok-parm-NM.pdf>

Minoritetshandlingsplanen i Dorotea kommun 2019-2022.

Rapport om användningen av statsbidraget för förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska samt förslag till riktlinjer. Länsstyrelsen Stockholm.
<http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/SiteCollectionDocuments/Sv/nyheter/2016/Rapport%20dnr%20106-23946-2015.pdf>

Broschyr. Förskoleverksamhet, - nationella minoriteter, -språk och kultur.

Broschyr. Ge ditt barn en gåva. Anna Lapsellesi Lahja.

Broschyr, Flera språk i förskolan – teori och praktik, Skolverket.
<http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?url=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf3036.pdf%3Fk%3D3036>

www.livsmedelsverket.se

www.samer.se

Språk- och kulturinventering gjord år 2018 i Dorotea kommun.

Socialstyrelsen, Äldreomsorg på minoritetsspråk, 2015.
<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19939/2015-10-15.pdf>

